

Відгук

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Касьяненко Любові Михайлівни на дисертацію Коваленка Анатолія
Анатолійовича на тему "Функції та завдання фінансового права:
проблеми теорії і практики", поданої на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми. Для виконання завдань і функцій суверенної, демократичної, і соціальної держави Україні потрібні фінансові ресурси. Зміцнення української держави на власному шляху її розвитку нерозривно пов'язується з ефективним використанням фінансових ресурсів, існуючих у державі, та створенням належного правового регулювання цього процесу. Ускладнення завдань держави примушує її ще ретельніше регулювати фінансові відносини, оскільки повсякчасно змінюються підходження в усі ланки бюджетної системи доходів і нормативи їх витрачання. Фінансові відносини можуть існувати тільки у формі правовідносин, а зміна законодавства вимагає як економічного, так і наукового обґрунтування і тому фінансово-правова наука не повинна відставати від потреб практики. Публічна фінансова діяльність будь-якої країни спрямована на її економічне зростання, повне, неухильне, своєчасне, ефективне виконання завдань і функцій, а також на забезпечення реалізації фінансових й інших потреб людини і громадянина, зокрема і їх захист. У такому складному процесі повинні скоординовано діяти органи публічної влади. На нормативно-правовому рівні наявна певна плутанина щодо того, що є напрямом діяльності, що розуміти під завданнями та функціями. З огляду на це, важливе значення має дослідження завдань і функцій держави, органів публічної влади, як суб'єктів публічної фінансової діяльності та учасників фінансових правовідносин. Очевидними є питання доктринального

дослідження актуальних проблем завдань і функцій фінансового права у контексті їх реалізації.

Стабільність і порядок у фінансовій сфері, ефективність і дієвість правових норм залежать від розвитку інститутів фінансового права, підвищення рівня фінансово-правової культури, якості роботи контролюючих органів. Актуальність теми дослідження Коваленка А.А. і своєчасність його проведення об'єктивно обумовлені потребами правових реалій та розвитком юридичної думки в Україні.

Мета дисертації Коваленка А.А. полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових теорій, чинного законодавства визначити теоретичні та практичні проблеми функцій і завдань фінансового права, окреслити шляхи їх розв'язання та розробити концепцію функцій і завдань фінансового права у галузевому та підгалузевому аспектах. Для досягнення поставленої мети у дисертаційній роботі вирішено низку наукових завдань, зокрема: розглянуто функції права, їх види, і на цій основі розроблено класифікацію функцій фінансового права; висвітлено доктринальні підходи щодо розуміння функцій та завдань фінансового права; розкрито сутність охоронної та захисної функцій фінансового права; розкрито зміст контрольної, обмежувальної, інформаційної функцій фінансового права та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є частиною науково-дослідної теми Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет»: «Реформування правової системи України в умовах національних та міжнародних тенденцій розбудови правової та соціальної держави» (державний реєстраційний номер: 0114U003583), у розробці якої дисертант брав безпосередню участь.

Проблематика дослідження відповідає напрямам удосконалення діяльності органів публічної влади у фінансовій сфері, визначеним Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 21 січня 2015 р. № 5/2015, а також Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020

роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів. Проведений аналіз дисертаційної роботи Коваленка Анатолія Анатолійовича на тему «Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики» дозволив переконатися у тому, що здобувач проаналізував нормативно-правові акти, матеріали Конституційного Суду України, Верховного Суду, інших органів судової влади, суб'єктів публічної фінансової діяльності, досягнення вітчизняної юридичної науки з обраної теми.

Варто позитивно оцінити використання автором наукових доробок не тільки вчених-фінансистів, але й представників інших галузевих наук. Адже, зважаючи на міжгалузеву сутність понять «завдання», «функція», наукові висновки та пропозиції дисертаційної роботи ґрунтуються на працях фахівців у галузі теорії права, цивільного, господарського, конституційного, адміністративного права, державного управління, економіки та інших галузей. Ґрунтовний аналіз наукових праць багатьох вчених дав змогу всебічно підійти до досліджуваної проблеми.

У роботі здобувач використав системно-структурний метод, завдяки якому проаналізовано завдання і функції підгалузей та інститутів фінансового права (розділ 4). Методи сходження від абстрактного до конкретного та логіко-семантичний дозволили поглибити понятійний апарат щодо функцій та завдань права, фінансового права (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, розділ 3). Порівняльно-правовий метод застосовано під час аналізу вітчизняного та зарубіжного фінансового законодавства, наукових досліджень, що стосуються окремих аспектів завдань і функцій права, фінансового права (підрозділи 1.2, 2.2, розділи 3, 4). Формально-догматичний метод сприяв здійсненню доктринального тлумачення правових норм і термінів, розкриттю сутності окремих функцій фінансового права (розділи 1–3). Метод узагальнення забезпечив формулювання висновків до розділів і загальних висновків.

На нашу думку, поставлена автором мета дослідження досягнута, а завдання виконані. Висновки і пропозиції є новими. Успішному вирішенню поставлених завдань сприяла добре продумана логічна структура дисертаційної роботи, що свідчить про цілісність дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертації розглянуто функції права та їх вплив на фінансове право і правовідносини, здійснено дослідження основ теорії функцій і завдань фінансового права, проаналізовано особливості реалізації окремих функцій фінансового права, окреслено завдання та функції бюджетного, податкового, банківського, емісійного, валютного права та запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що полягає у розробці концепції функцій і завдань фінансового права у галузевому та підгалузевому аспектах.

Новизна дослідження конкретизується в найважливіших положеннях, висновках і пропозиціях. Позитивним є прагнення здобувача всебічно дослідити різні позиції щодо характеристики наукових підходів до понять «функція», «функція права», ознак функцій права (С. 35-42). Варто погодитися із автором у його твердженні, що використання поняття «функція права» пов'язано з: характеристикою сутності різноманітних державно-правових, зокрема, фінансово-правових явищ; із завданнями, повноваженнями та компетенцією органів публічної влади, зокрема тих, які є суб'єктами публічної фінансової діяльності. Як функції, так і завдання – вони притаманні праву, державі, органам публічної влади, галузям права, підгалузям та правовим інститутам (С. 42). Цілком слушним видається акцент, зроблений дисертантом на те, що загалом, завдання держави у фінансовій сфері зводяться до: забезпечення національної безпеки, зокрема фінансової; боротьби з корупцією; захисту публічних фінансових інтересів (С. 43).

Практичне вирішення питання про функції права, зокрема фінансового права, пов'язано, зокрема, із: 1) нормо- і правотворчою діяльністю; 2) визначенням правопорушень, піднесених до фінансових, і встановленням

відповідальності за їх вчинення, їх попередженням; 3) побудовою системи фінансового законодавства, що враховує сучасні тенденції розвитку економіки країни та євроінтеграційний курс; 4) ефективним застосуванням норм фінансового законодавства; 5) підвищенням фінансової грамотності населення (С. 45).

Не залишилися поза увагою дисертанта і теоретико-прикладні проблеми реалізації функцій права, фінансового права. При реалізації права відбувається втілення в життя або у поведінці людей певних, чітких правил, принципів, вимог, приписів, моделей поведінки, які містяться в юридичних нормах; коли йдеться про реалізацію функцій права, то мається на увазі здійснення соціального призначення права. У будь-якому випадку, і реалізація права і реалізація його функцій – відбуваються невід'ємно один від одного. Розглянуто такі форми реалізації функцій права, як інформаційна, виховна, комунікативна, правотворча, правоохоронна, правозабезпечувальна, а також правосвідомість (суб'єктивна форма реалізації функцій) та правовідносини (об'єктивна форма реалізації функцій). Акцентовано, що для фінансових правовідносин найважливіше значення мають правові функції. На думку дисертанта, у контексті фінансового права та відповідних правовідносин, можна стверджувати про те, що функції права впливають на форми та методи реалізації завдань фінансово-правового регулювання, на форми та методи публічної фінансової діяльності тощо. (С. 77). Реалізація функцій фінансового права відбувається у межах публічної фінансової діяльності, що спрямована на виконання та забезпечення завдань, які стоять перед державою та органами місцевого самоврядування (С. 80).

Наукову цінність мають також положення дисертації, викладені у підрозділі 2.1, що стосуються сучасних поглядів на розуміння функцій і завдань фінансового права, враховуючи думки вчених щодо функцій права, завдань різних галузей права, удосконалено визначення понять «функції фінансового права» (С. 89) та «завдання фінансового права» (С.114). Дисертант наводить низку справедливих аргументів на користь того, що,

розглядаючи функції фінансового права, необхідно акцентувати увагу на ролі, повноваженнях, завданнях суб'єктів публічної фінансової діяльності, держави загалом, які покликані забезпечувати потреби суспільства із дотриманням публічного фінансового інтересу. Адже функції є вираженням політичної сутності держави, оскільки діяльність у сфері публічних фінансів держава здійснює у межах фінансової, економічної, грошово-кредитної політики (С. 115). Подальший розвиток України як соціальної, правової держави, значною мірою залежить від ефективності її фінансової політики, яка запроваджується шляхом реалізації органами публічної влади – суб'єктами фінансових правовідносин встановлених чинними нормативно-правовими актами обов'язків та функцій, тобто в їх рішеннях та діях повинна безпосередньо відображатися соціальна функція права та його соціальна цінність, яка полягає, передусім, у погодженні інтересів усіх членів суспільства та соціальних груп між собою з їх подальшим урахуванням при формуванні бюджетів усіх рівнів та реалізації фінансової політики держави, як в частині доходів, так і щодо спрямування видатків на певні цілі та завдання загальнодержавного чи місцевого значення.

Позитивно, що здобувач наводить особливості співвідношення функцій права з функціями органів публічної влади – суб'єктів фінансових правовідносин, зокрема: а) функції органів публічної влади – суб'єктів фінансових правовідносин, безпосередньо відображають юридичний зміст функцій права та спрямовані на їх реалізацію у фінансово-економічній сфері суспільної життєдіяльності на індивідуально визначеному рівні; б) ключовим елементом реалізації загальносоціальних функцій права у діяльності органів публічної влади – суб'єктів фінансових правовідносин, є фіскальна (податкова) політика, під якою запропоновано розуміти систему заходів, що спрямовані на забезпечення національної безпеки у сфері оподаткування, своєчасне формування бюджетів, стимулювання виробництва, економічне зростання; в) у загальносоціальних функціях права розкривається його соціальна цінність, основним елементом якої, у фінансово-економічному

контексті, є забезпечення соціальної справедливості та належного рівня соціального захисту громадян через правове регулювання функціонування такого невід'ємного інституту будь-якої сучасної розвинутої правової системи, як ринкова економіка, стабільність і порядок у бюджетних відносинах, справедливу податкову політику, достатній рівень системи соціального захисту; г) виняткове значення у сучасних умовах розбудови правової держави має орієнтаційна функція права, тобто орієнтування громадян на правомірну поведінку, що виявляється і в конкретних фінансово-економічних функціях органів публічної влади-суб'єктів фінансових правовідносин, адже від належних установок публічно-владних інститутів на правомірну поведінку у фінансовій сфері, адресованих суспільству, безпосередньо залежить фінансова дисципліна, виконання бюджету, належний порядок кредитно-грошових відносин; г) якісне планування та виконання бюджетного розпису є способом забезпечення правомірної поведінки суб'єктів фінансово-правових відносин та гарантування ефективного функціонування правових норм у суспільстві загалом, адже реалізація будь-якої норми права має бути у належний спосіб забезпечена достатньою матеріально-фінансовою базою; д) громадську експертизу діяльності органів публічної влади – суб'єктів фінансових правовідносин можна одночасно вважати формою реалізації інформаційної та орієнтаційної функцій права, спрямованих у зворотному напрямі, від суспільства до публічно-владних інститутів, з метою здійснення ефективного громадського контролю та забезпечення правомірної поведінки і належного здійснення повноважень посадовими особами таких органів (С. 112).

Аналізуючи особливості реалізації окремих функцій фінансового права, дисертант критично оцінює правову позицію щодо існування ознак регулятивної функції права (С. 120); наведеного тлумачення функцій чи підфункцій фінансового права (С. 122); О. С. Ємельянова (С. 131); В. Ю. Бузова (С. 183-184) та ін. Дисертант наводить низку справедливих аргументів на користь того, що поряд з регулятивною функцією фінансового

права, необхідною умовою належної реалізації фінансово-правових норм є охоронна та захисна функції, що спрямовані на гарантування обов'язковості норм фінансового права та їх охорону від можливих правопорушень, зокрема – через можливість застосування заходів державного примусу, передбачених чинним законодавством. У контексті цього постає теоретико-методологічна проблема виявлення співвідношення категорій «охоронна функція фінансового права» та «захисна функція фінансового права», встановлення їх юридичного змісту, внутрішньої сутності та інструментального арсеналу механізмів впливу на ефективність фінансово-правових норм, як основного соціального регулятора фінансово-правових відносин. Охоронна функція права розглядається невід'ємно від його регулятивної функції, оскільки будь-які заходи охоронного впливу повинні мати нормативне підґрунтя (тобто йдеться про дію регулятивної функції фінансового права) (С. 225).

Надбанням автора у дисертаційній роботі можна вважати його ґрунтовний розгляд контрольної функції фінансового права (С. 150-174), яка обумовлена самою природою публічних фінансів, і впливає з необхідності нормативно-правового забезпечення реалізації суб'єктами публічного фінансового контролю, як контролюючими, так і підконтрольними, їх прав та обов'язків. Особливу увагу Коваленко А.А. приділяє аналізу публічного фінансового контролю, який може бути попереднім, поточним та наступним, то, на думку дисертанта, у межах контрольної функції фінансового права, певне відгалуження має превентивна функція. Отже, найбільш ефективним є застосування коригувальних та превентивних заходів на стадії попереднього фінансового контролю, який має найбільший вплив на процес формування, розподілу, перерозподілу й використання публічних фінансових ресурсів, у тому числі і на прийняття управлінських рішень відповідними суб'єктами у фінансовій сфері (С. 158).

Заслуговує на підтримку висновок Коваленка А.А., що основною перешкодою побудови ефективної системи публічного фінансового контролю є відсутність єдиного нормативно-правового документа, що

стосувався б цієї сфери, тому, на його думку, існує необхідність прийняття Закону України «Про систему публічного фінансового контролю», який би визначив основні поняття, систему публічного фінансового контролю, його принципи, форми, види, методи, аудиторські процедури, особливості контрольного процесу та інструментарій організації та здійснення, а також чітко розмежував функціональні повноваження відповідних суб'єктів та визначив порядок їх взаємовідносин і взаємодії. При цьому, основними завданнями публічного фінансового контролю потрібно вважати забезпечення дисципліни та законності у фінансовій сфері; попередження порушень в управлінні публічними фінансами шляхом застосування превентивних (попереджувальних) заходів впливу та їх виявлення; притягнення до відповідальності, що передбачена чинним законодавством, винних осіб (С. 174-175).

Особливу увагу у дослідженні автор приділив завданням та функціям бюджетного права. Враховуючи те, що належне функціонування бюджетної системи здебільшого залежить від збереження балансу між інтересами держави і суспільства, а також від своєчасного реагування влади на поточні загрози та ризики у сфері бюджетних правовідносин, виділено таке завдання бюджетного права, як забезпечення стабільності та сталого розвитку бюджетних правовідносин, що обумовлене динамічністю бюджетного законодавства та економічною природою бюджетних відносин. Більшість відносин у бюджетній сфері складається на міжбюджетному рівні, є складними за змістом, тому виникає потреба належного їх забезпечення, а отже, і в існуванні такого завдання бюджетного права, як унормування відносин у межах бюджетної системи (С. 243-245).

Дисертант наводить низку справедливих аргументів на користь того, розгорнуте завдання податкового права виводиться зі сфери дії податкових норм (сфери регулювання податкових відносин) та критеріїв ефективності дії галузі (підгалузі) загалом. Використовуючи подібний підхід, завданнями податкового права України, у широкому розумінні, має стати охорона прав і

свобод людини і громадянина, юридичних осіб та держави у правовідносинах, що виникають у сфері оподаткування, попередження порушень податкового законодавства та застосування заходів податкової відповідальності за їх вчинення (С. 342). Вважаємо логічним і обґрунтованим підхід автора, що залежно від способів впливу на поведінку суб'єктів податкових правовідносин та особливостей форм реалізації, у податковому праві доречно виділити функції, які об'єднуються у дві групи: 1) регулятивні функції (нормативно-регулююча функція; стимулююча функція; обмежувальна функція); 2) охоронні функції (контрольна функція; екологічна функція; репресивна функція) (С. 343).

Надбанням автора у дисертаційній роботі можна вважати ґрунтовний розгляд функцій банківського права, які на його думку, нерозривно пов'язані та мають важливе значення для реалізації основних завдань, якими є: регулювання банківських правовідносин та банківської діяльності, з метою подолання загроз нормального функціонування грошово-кредитної та фінансової системи держави; організація функціонування банків та інших фінансово-кредитних установ та їх взаємовідносин з клієнтурою та один з одним; залучення кредитних ресурсів до сектору національної економіки; регулювання грошово-кредитних відносин; збільшення грошової маси та перерозподіл грошових коштів; подолання різноманітних банківських ризиків; здійснення банківського регулювання та нагляду (С. 330).

Заслуговує на увагу і підтримку аналіз зарубіжного досвіду (С. 166-168; 201; 265-267; 272-274) і прагнення здобувача удосконалити чинне законодавство.

У роботі висловлено й інші, не менш важливі, обґрунтовані логічні висновки та пропозиції, що мають значну наукову цінність.

Значення дисертації для науки та практики, можливі шляхи використання результатів дослідження. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертації пропозиції і висновки можуть бути використані у: *правотворчій*

діяльності – для внесення змін і доповнень до чинного фінансового законодавства, його адаптації до кращих міжнародних зразків і стандартів; *правозастосуванні* – з метою ефективного виконання завдань і функцій органами публічної влади у фінансовій сфері; *науково-дослідній сфері* – для подальших досліджень актуальних проблем завдань і функцій фінансового права; *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Фінансове право», «Актуальні проблеми фінансового права України», а також при написанні підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, у процесі професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації посадових осіб суб'єктів публічної фінансової діяльності.

Повнота викладених наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність висновків дисертації Коваленка Анатолія Анатолійовича на тему “Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики” обумовлюється вірно обраною методологією, ретельним аналізом наукової літератури, законодавства України та практики його застосування. Використання дисертантом у своїй роботі різних наукових методів дослідження дозволяє йому досягти повноти та всебічності аналізу поставлених проблем. Для роботи характерний логічний стиль викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність. На нашу думку, науково-практичні результати, отримані дисертантом, є достовірними й об'єктивними. Загалом дисертаційна робота є кваліфікованою працею монографічного характеру, яка містить результати проведених дисертантом досліджень та відображає науково-обґрунтовані розробки, які у сукупності мають важливе значення для розвитку науки фінансового права та практичної діяльності відповідних суб'єктів.

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами до такого виду робіт: з анотації, змісту, вступу, чотирьох розділів, логічно об'єднаних у 15 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків,

списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 442 сторінки, з них основного тексту – 349 сторінок. Список використаних джерел налічує 701 найменування та займає 65 сторінок. Додатки розміщено на 8 сторінках.

Автореферат дисертації повністю відповідає її змісту. Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено в одноосібній монографії, 15 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, 7 – у наукових виданнях інших держав, та 10 тезах доповідей, опублікованих за матеріалами науково-практичних конференцій.

Опубліковані праці відповідають темі дослідження, розкривають основний його зміст.

Дискусійні положення та зауваження до дослідження. Відзначаючи теоретичну і практичну цінність дослідження Коваленка А. А. на тему “Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики”, позитивно оцінюючи її, водночас відзначаємо, що окремі положення роботи мають дискусійний характер, є недостатньо аргументованими або потребують уточнення.

1. З дисертантом, очевидно, варто погодитися у тому, що вчені-юристи мають неоднозначне бачення щодо виокремлення обмежувальної функції тих чи інших правовідносин. У своїй роботі А.А. Коваленко також висвітлює дане питання (підрозділ 3.4). Проте, на наш погляд, обмежувальну функцію варто було би більше дослідити, зокрема, на прикладі норм бюджетного, банківського та валютного права. Доречно було б почути думку автора щодо цього питання при захисті.

2. На сторінці 228 дисертації автор зазначає, що «регулятивно-динамічна функція фінансового права спрямована на досягнення мети правового регулювання: забезпечення належного рівня фінансової безпеки, ефективного використання публічних фінансів, забезпечення стабільності національної грошової одиниці – гривні, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, мінімізацію зовнішніх і внутрішніх

запозичень, обслуговування публічного боргу тощо. Регулятивно-охоронну функцію фінансового права слід вважати сервісною по відношенню до регулятивно-статичної та регулятивно-динамічної функцій». Водночас, наведена позиція потребує додаткового обґрунтування, чому регулятивно-охоронну функцію фінансового права автор вважає сервісною.

3. Рецензована праця присвячена проблемам функцій та завдань фінансового права, проте проблемам завдань фінансового права приділено значно менше уваги, ніж його функціям. На нашу думку, дисертанту варто більш детально охарактеризувати як співвідносяться завдання фінансового права як галузі права, та як галузі законодавства.

4. Позитивним є прагнення здобувача всебічно проаналізувати процес реалізації функцій фінансового права, результатом якого на думку автора є «досягнення необхідного економічного, фінансового, соціального ефекту, тобто урегулювання, впорядкування, розвиток фінансових відносин, а також попередження порушень чи/та відновлення фінансової дисципліни. Реалізація функцій фінансового права передбачає встановлення правопорядку у фінансових відносинах, а також дотримання належного рівня фінансової безпеки (як на рівні публічних, так і на рівні приватних фінансів), забезпечення безпеки у сфері публічної фінансової діяльності» (С. 85). Однак, на наш погляд, дисертанту варто більш детально охарактеризувати питання співвідношення реалізації функцій фінансового права і приватних фінансів.

5. Практична реалізація об'єктивної потреби розширення фінансово-правового регулювання нині ускладнюється теоретичною невирішеністю ряду фінансово-правових проблем. На наше глибоке переконання, у контексті розвитку технологій і сучасних інформаційних відносин завдання та функції фінансового права варто також розглядати із врахуванням виняткової актуальності розрахункових відносин он-лайн, інтернет-банкінгу тощо. Йдеться про те, що сучасні технології розвиваються швидше, ніж законодавство і право. Навіть той факт, що «світовий бум» на віртуальні

гроші так і не сприяв прийняттю в Україні закону про криптовалюту, що свідчить про значне відставання фінансово-правового регулювання від потреб ринку.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи, а тільки спонукають до подальшої наукової дискусії за темою дослідження. Таким чином, дисертаційна робота Коваленка Анатолія Анатолійовича на тему "Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики" відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної
служби України

Любов КАСЬЯНЕНКО

 В. Касьяненко
 завідувач
 В. Мартинюк